

НАРЕДБА № 21 ОТ 15 ДЕКЕМВРИ 2005 Г. ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КВАЛИФИКАЦИЯ ПО ПРОФЕСИЯ "МОНТЬОР НА СЕЛСКОСТОПАНСКА ТЕХНИКА"

*ИЗДАДЕНА ОТ МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА В СИЛА ОТ 20.01.2006 Г.
Обн. ДВ. бр.6 от 20 Януари 2006г.*

Раздел I. Общи положения

Чл. 1. С тази наредба се определя държавното образователно изискване (ДОИ) за придобиване на квалификация по професия 621080 "Монтьор на селскостопанска техника" от област на образование "Селско, горско и рибно стопанство" и професионално направление 621 "Селско стопанство" съгласно списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6, ал. 1 от Закона за професионалното образование и обучение.

Чл. 2. Държавното образователно изискване за придобиване на квалификация по професия 621080 "Монтьор на селскостопанска техника" съгласно приложението определя изискванията за придобиване втора степен на професионална квалификация за специалността - 6210801 "Механизация на селското стопанство".

Чл. 3. (1) Въз основа на ДОИ по чл. 1 и рамковите програми по чл. 10, ал. 3 от Закона за професионалното образование и обучение се разработва учебен план и учебни програми за обучението по съответната специалност по чл. 2.

(2) Документацията по ал. 1 за професионално образование се разработва от Министерството на образованието и науката, а за професионално обучение - от обучаващата институция.

Раздел II. Съдържание на държавното образователно изискване

Чл. 4. (1) С ДОИ по чл. 1 се определя равнището на задължителната професионална подготовка в края на обучението по

професията, което гарантира на обучаемия възможност за упражняване на професията "Монтьор на селскостопанска техника".

(2) Държавното образователно изискване за придобиване на квалификация по професия "Монтьор на селскостопанска техника " определя общата, отрасловата и специфичната задължителна професионална подготовка за професията, както и задължителната чуждоезикова подготовка по професията и избираемата подготовка.

(3) Съдържанието на всеки вид задължителна професионална подготовка по ал. 2 включва:

1. необходимите професионални компетенции (знания, умения и професионално-личностни качества);
2. тематичните области, от които се формира съдържанието на учебните предмети/модули.

Чл. 5. С ДОИ по чл. 1 се определят и входящото образователно равнище, изискванията към здравословното състояние на кандидатите за обучение, профилът на професията, целите на обучението, оценяването по време и при завършване на обучението, удостоверяването на придобитата професионална квалификация, необходимата материална база.

Преходни и Заключителни разпоредби

§ 1. Лицата, които са приети за обучение до учебната 2003/2004 г., включително по специалности и професии от професионално направление "Монтьори" от списъка на специалностите и професиите за професионалните училища на Министерството на образованието, науката и културата от 1993 г., се обучават и завършват обучението си по учебните планове и учебните програми, които са действали при постъпването им.

§ 2. Тази наредба се издава на основание чл. 17, т. 3 във връзка с чл. 16, т. 7 от Закона за народната просвета.

§ 3. Наредбата влиза в сила от деня на обнародването ѝ в "Държавен вестник".

Приложение към чл. 2

Държавно образователно изискване за придобиване на квалификация по професията "Монтьор на селскостопанска техника"

Професионално направление:

621 Селско стопанство

Наименование на професията:

621080 Монтьор на селскостопанска техника

1. Входни характеристики

1.1. Степен на професионална квалификация и входящо образователно равнище

В табл. 1 е представена специалността, включена в професията "Монтьор на селскостопанска техника" - втора степен на професионална квалификация, съгласно списъка на професиите за професионално образование и обучение (2005 г.), както и входящото минимално образователно равнище за придобиване на съответната степен на професионална квалификация.

Таблица 1

Специалности	Степен на професионална квалификация	Входящо минимално образователно равнище
6210801 Механизация на селското стопанство	Втора	Завършено основно образование

1.2. Изисквания към здравословното състояние на кандидатите за обучение

Кандидатът за обучение е физически здрав, психически устойчив, с нормален слух и обоняние, нормално или коригирано зрение и нормално цветоусещане, т.е. годен да упражнява професията, което се удостоверява с медицинско свидетелство, доказващо, че тази професия не му е противопоказна (чл. 14 ЗПОО).

Тъй като професионалното обучение по професията включва усвояване на професионални компетенции, необходими за

управление на МПС, кандидатите за обучение трябва да отговарят на изискванията на съответните нормативни документи.

2. Профил на професията

2.1. Дейности, предмети и средства на труда и професионални компетенции

Основните характеристики на профила на професията са представени в табл. 2.

Таблица 2

Описание на трудовите дейности (задачи)	Предмети и средства на труда	Професионални компетенции		
		знания за	умения за	професионално-личностни качества
1	2	3	4	5
Специалност 6210801 "Механизация на селското стопанство"				
1. Разчита и използва техническа, конструктивна и технологична документация.	Наредби, правилници, инструкции; Каталози, предписания, скици, чертежи, схеми и др.	Основни конструкционни материали - приложение, маркиране и обработване; Видове чертежи, проекции, оразмеряване и условни означения; Методи на изобразяване на машинни детайли, скици и чертежи на несложни детайли; Изготвяне на чертежи на детайли и несложни сборни чертежи.	Основни шлосерски операции; Демонтажно-монтажни операции; Работа с измервателни инструменти и уреди; Разчитане на сборни чертежи; Разчитане на технологични схеми и карти, технически чертежи, каталози, инструкции и друга специфична техническа документация.	Отговорност; Изпълнителност; Стриктност; Технически усет; Дисциплинираност; Сръчност; Прецизност; Наблюдателност.
2. Извършва агропроизводствена характеристика на почвата и на различните видове земеделски култури.	Земя, торове, семена, препарати, селскостопански култури - полски, зеленчукови, фуражни, трайни насаждения.	Състав и свойства на почвата; Сеитбообращение; Обработка на почвата; Видове и начини сеитба; Видове торове; Вредители и методи на борба с тях; Видове селскостопански	Разпознаване на видовете почви; Избор на вид обработка на почвата, на начини за торене, сеитба и напояване; Разпознаване на видовете селскостопански култури	Отговорност; Изпълнителност; Стриктност; Технически усет; Дисциплинираност; Сръчност; Прецизност; Наблюдателност.

		култури и технологии на отглеждане.	и спазване технологичните операции при отглеждането им.	
3. Полага грижи за селскостопанските животни.	Селскостопански животни - овце, говеда, птици, свине и др.; Фуражи, машини и съоръжения за обслужване на животновъдните ферми.	Зоохигиенни изисквания; Анатомия и физиология на селскостопанските животни; Говедовъдство - породи, технологии на отглеждане; Овцевъдство - породи, технологии на отглеждане; Свиневъдство - породи, технологии на отглеждане; Птицевъдство - породи, технологии на отглеждане.	Определяне и разграничаване на зоохигиенните изисквания към животновъдните сгради; Изпълнение на изискванията към технологията на отглеждане.	Отговорност; Изпълнителност; Стриктност; Технически усет; Дисциплинираност; Сръчност; Прецизност; Наблюдателност.
4. Демонтира и монтира детайли, възли и агрегати на системите и механизмите на тракторите и автомобилите.	Трактори, автомобили, инструменти, приспособления, справочна литература, схеми, табла, техническа документация от съответните фирми - производители, горива и смазочни материали (ГСМ), работно облекло.	Класификация на тракторите и автомобилите; Основни видове двигатели с вътрешно горене (ДВГ), устройство и действие на ДВГ; Предназначение, устройство и действие на различните видове горивни, охладителни и мазителни системи; Предназначение, устройство и действие на различните видове запалителни и пускови системи; Предназначение,	Спазване на технологичната последователност при монтаж и монтаж на основните механизми на ДВГ и системите на тракторите и автомобилите; Регулиране на механизмите и системите на тракторите и автомобилите.	Отговорност; Изпълнителност; Стриктност; Технически усет; Дисциплинираност; Сръчност; Прецизност; Наблюдателност.

устройство и действие на силовото предаване в ТА;

Предназначение, устройство, действие, видове и изисквания към ходова част, кабина, каросерия (купе), преден и заден мост, окачване, рама, колела, гуми.

5. Демонтира и монтира основни работни и спомагателни органи, възли, механизми и агрегати на селскостопанските машини.	Почвообработващи машини; Машини за сеитба, садене и торене; Машини за химическа защита; Мелиоративна техника; Прибираща техника за: фуражни култури, зърнено-житни култури, плодове и зеленчуци; Семечистачни и зърночистачни машини; Фуражомелки; Поилки и хранилки; Съоръжения за почистване на ферми; Доилни машини и инсталации, стрижбени агрегати и др.; Инструменти, уреди, приспособления, ГСМ, работно облекло и др.	Класификация на селскостопанската техника; Устройство и принцип на действие на селскостопанската техника.	Спазване на технологичната последователност при демонтаж и монтаж на работни и спомагателни органи, възли и агрегати на селскостопанската техника; Регулиране за работа на селскостопанската техника.	Отговорност; Изпълнителност; Стриктност; Технически усет; Дисциплинираност; Сръчност; Прецизност; Наблюдателност.
6. Извършва техническо обслужване на земеделската техника - трактори, автомобили и селскостопанска	Трактори, автомобили, селскостопанска техника, машини и съоръжения в животновъдството,	Особености при използване на техниката в селското стопанство; Експлоатационни	Класифициране на машините според техните особености; Работа със стендове, уреди, апарати и	Отговорност; Изпълнителност; Стриктност; Технически усет; Дисциплинираност;

техника.	инструменти, уреди и апарати, ГСМ, канали, техническа документация от фирмите-производители на съответната техника, работно облекло.	качества на трактори, автомобили и селскостопански машини; Експлоатационни свойства на ГСМ; Видове техническо обслужване; Организация и технология на техническото обслужване.	инструменти; Прилагане на ефективни методи за техническо обслужване (ТО); Определяне вида на ТО; Ефективно съхраняване и използване на ГСМ; Работа с техническа документация; Поддържане и съхраняване на трактори, автомобили и селскостопанска техника.	Сръчност; Прецизност; Наблюдателност.
----------	--	---	--	---

7. Извършва диагностика и ремонт на земеделската техника - трактори, автомобили и селскостопанска техника.	Трактори и автомобили, ДВГ; Селскостопанска техника в растениевъдството; Машини и съоръжения в животновъдството, стендове, мотортесери, приспособления, инструменти, уреди, приспособления, диагностична компютърна апаратура, ГСМ, работно облекло, лични предпазни средства и др.	Основни понятия, задачи и методи на диагностиката; Системи за техническо обслужване, видове и начини на ремонт; Технология за ремонт на машините; Методи за възстановяване; Диагностика, техническо обслужване и ремонт на детайли, възли и механизми на тракторите и автомобилите; Диагностика, техническо обслужване и ремонт на селскостопанската техника в растениевъдството; Диагностика, техническо обслужване и ремонт на машините и съоръженията в	Определяне техническото състояние на машините, начините на диагностициране и системите за техническо обслужване и ремонт; Извършване диагностика на механизмите на ДВГ и системите на тракторите, автомобилите и селскостопанските машини; Спазване на технологичната последователност и технологията за извършване на видовете ремонти.	Отговорност; Изпълнителност; Стриктност; Технически усет; Дисциплинираност; Сръчност; Прецизност; Наблюдателност.
--	---	--	--	--

		животновъдството.		
8. Спазва изискванията за техника на безопасност, хигиена и охрана на труда, противопожарна и аварийна безопасност и безопасност при управление на моторно превозно средство (МПС).	Лични предпазни средства, пожарогасители, нормативни актове, наредби и закони, предупредителни, забранителни и указателни знаци, надписи и табели.	Технологична последователност при изпълнение на дейностите; Познание и ползване на личните предпазни средства; Здравословни и безопасни условия на труд при извършване на различните дейности; Безопасност на движението по пътищата и поведение при пътнотранспортно произшествие; Наредби, правилници и закони за безопасна работа и движение по пътищата.	Правилно използване на личните предпазни средства; Осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд; Спазване на изискванията за организация на труда и на работното място; Спазване на предписания, графици, наредби, правилници и закони; Правилно и безопасно управление на МПС и поведение при пътнотранспортно произшествие.	Отговорност; Изпълнителност; Стриктност; Технически усет; Дисциплинираност; Сръчност; Прецизност; Наблюдателност.

2.2. Тенденции в развитието на професионално направление "Селско стопанство"

Селското стопанство е един от приоритетите на националната икономика. Основните задачи, които предстои да бъдат решени чрез различни инвестиционни програми, са:

- подобряване на условията за производство, преработка и маркетинг на земеделски и горски продукти, както и на условията за преработка и маркетинг на рибните продукти, в съответствие с изискванията на ЕС, насърчаване на екологосъобразно земеделие и дейности по опазване на околната среда;

- интегрирано развитие на селските райони, насочено към икономическото укрепване и съхраняване на общността;

- инвестиции в човешките ресурси - професионално обучение на земеделски производители и други лица, работещи в селското стопанство и участващи в земеделското производство.

Използването, обновяването, разрастването и поддържането на земеделската техника са важна част от селскостопанското производство и се очаква те да се увеличават, заедно с по-високите изисквания към техническото състояние и безопасната експлоатация, при синхронизиране на нормативната база с тази в Европейския съюз.

2.3. Възможности за професионална реализация

Обучаваният по професията "Монтьор на селскостопанска техника" - втора степен на професионална квалификация, може

да се яви на изпити за придобиване на правоспособност за управление на МПС от категория "Ткт" и "В", при спазване на изискванията на Наредба № 37 за условията и реда за обучение на кандидатите за придобиване на правоспособност за управление на моторно превозно средство и условията и реда за издаване на разрешение за тяхното обучение (ДВ, бр. 82 от 2002 г.).

Обучаваният по професията "Монтьор на селскостопанска техника" - втора степен на професионална квалификация, може да се яви на изпити за придобиване на правоспособност за управление на МПС от категория "Твк" при спазване на изискванията на Наредба № 8 за условията и реда за придобиване и отнемане на правоспособност за работа със земеделска и горска техника (ДВ, бр. 20 от 2004 г.).

Придобилите втора степен на професионална квалификация по професията "Монтьор на селскостопанска техника" - втора степен на професионална квалификация, могат да постъпват на работа на длъжности от областта на селското стопанство, които съответстват на следните професии от Националната класификация на професиите (1996 г.): 7231 "Монтьор на моторни превозни средства"; 7232 "Монтьор на трактори, пътностроителни и селскостопански машини"; 6211 "Селскостопански производители, осигуряващи самостоятелно препитание"; 8322 "Водачи на леки и лекотоварни автомобили"; 8331 "Водачи на селскостопански машини"; 8332 "Тракторист"; 9163 "Нискоквалифицирани работници, извършващи временни услуги" и др., в т.ч. допълнени при актуализиране на Националната класификация на професиите.

2.4. Възможности за повишаване на професионалната квалификация

Придобилият втора степен на професионална квалификация по професията "Монтьор на селскостопанска техника" може да се обучава по други професии от професионално направление "Селско стопанство", като обучението по общата задължителна професионална подготовка - единна за всички професионални направления, и отрасловата задължителна професионална подготовка се зачита (в съответствие с ДООИ за придобиване на квалификация по професиите от направление "Селско стопанство").

Придобилият втора степен на професионална квалификация по професията "Монтьор на селскостопанска техника" може да се обучава за придобиване на трета степен на професионална квалификация по професията "Техник на селскостопанска техника", като обучението по общата задължителна професионална подготовка - единна за всички професионални направления, отрасловата и специфичната за професията задължителна професионална подготовка се зачита.

3. Цели на обучението

Основна цел на обучението по професията "Монтьор на селскостопанска техника" е придобиване на професионални компетенции за безопасно техническо обслужване, диагностика, ремонт и експлоатация на земеделската техника, необходими за реализацията на обучаваните в обслужването на механизирани дейности в областта на селското стопанство.

3.1. Цели за формиране на ключови компетенции при обучението по общата задължителна професионална подготовка, единна за всички професионални направления

След завършване на обучението по професията обучаваният трябва да:

- знае и прилага основните правила за безопасна работа на работното място, познава и използва личните предпазни средства, не замърсява с работата си околната среда;

- осъществява ефективни комуникации при изпълнение на трудовата си дейност в работен екип - умее да формулира проблеми, да задава въпроси, да прави отчет за извършената работа;
- познава пазарните отношения, мястото и ролята на отделните лица, фирмите, институциите и държавата в тях;
- познава правата и задълженията си като участник в трудовия процес съгласно Кодекса на труда разбира договорните отношения между работодател и работник;
- участва при разпределяне на задачите, съдейства и търси помощ от членовете на екипа, отнася се с чувство за отговорност при изпълнение на задачата, която му е възложена;
- разбира своята роля в производството и съзнава необходимостта от повишаване на квалификацията си;
- знае общите правила за работа с компютър и умее да ползва програмни продукти, ползва съвременни технологии за изпълнение на технически задачи от професионалната му област;
- се справя с предвидими и рутинни задачи на работното място, като осъществява кратка комуникация на чужд език.

3.2. Цели за формиране на базисни компетенции за изпълнение на дейностите от "Профила на професията" при обучението по отрасловата задължителна професионална подготовка, единна за всички професии от професионално направление "Селско стопанство"

След завършване на обучението по професията обучаваният трябва да:

- познава основните земеделски култури, животни и видовете земеделска техника;
- познава и спазва технологичната последователност при изпълнение на селскостопанските работи;
- познава организацията на селскостопанските дейности и правомощията на длъжностните лица.

3.3. Цели за формиране на специфични компетенции за изпълнение на дейностите от "Профила на професията" при обучението по специфичната за професията "Монтьор на селскостопанска техника" задължителна професионална подготовка:

3.3.1. Специалност 6210801 "Механизация на селското стопанство"

След завършване на обучението по специалността обучаваният трябва да умее да извършва в технологична последователност специфичните дейности при техническото обслужване, диагностиката, ремонта и експлоатацията на земеделската техника, като:

- знае предназначението и устройството на основните видове земеделска техника, в това число техните детайли, възли, агрегати;
- описва материалите и основните технологични операции за изработване на детайлите на земеделската техника;
- извършва в правилна технологична последователност основните диагностични операции и установява причините за повреди;
- извършва монтаж-демонтажни операции при техническото обслужване и ремонт;
- прилага усвоените теоретични знания при внедряването на нови технологии при диагностиката и ремонта на земеделската техника;

- обяснява предназначението, функциите и начините за безопасна работа с експлоатационни материали, апаратура, стендове, инструменти, контролно-измервателни уреди, инвентар и машини по специалността и спазва правилата за работа с тях;
- познава основните правила за безопасна експлоатация и технологичните операции при монтаж и демонтаж на отделните възли и агрегати на земеделска техника;
- прилага усвоените знания и умения за правилно и безопасно управление на моторно превозно средство и поведение при пътнотранспортни произшествия;
- разчита техническа и технологична документация, каталози и друга специфична техническа документация;
- прилага усвоените знания и умения за правилно организиране на работното си място;
- оценява конкретните ситуации на работното място и съобразно тях извършва необходимите трудови дейности;
- изпълнява трудовите си задължения съгласно нормативните изисквания;
- познава структурата и правомощията на длъжностните лица във фирмата и взаимоотношенията с други фирми и институции при изпълнение на трудовите задължения.

4. Съдържание на обучението

Обучението по задължителната професионална подготовка, включващо теория и практика, се регламентира с учебен план и учебни програми, които се разработват на базата на ДОИ за придобиване на квалификация по професията "Монтьор на селскостопанска техника" - втора степен на професионална квалификация.

Съдържанието на обучението по професията "Монтьор на селскостопанска техника" - втора степен на професионална квалификация, е представено в табл. 3.

Таблица 3

Съдържание на обучението

Професионални компетенции	Тематични области
1	2

Обща задължителна професионална подготовка - единна за всички професионални направления

1. Познава и използва личните предпазни средства, знае и прилага основните правила за безопасна работа при експлоатацията,	Здравословни и безопасни условия на труд; Пожарна и аварийна безопасност; Безопасност на движе-
--	---

техническото обслужване,
диагностиката и ремонта
на земеделска техника;
Не замърсява с работата си
околната среда.

нието по пътищата;
Поведение при пътно-
транспортно произ-
шествие;
Първа долекарска помощ;
Опазване на околната
среда.

2. Разбира своята роля при
извършване на обслужва-
щите дейности на земедел-
ската техника и съзнава
необходимостта от повиша-
ване на квалификацията си.

Индивидуално трудово
поведение;
Групово трудово пове-
дение;
Мотивация и мотивацион-
ни процеси.

3. Осъществява ефективни
комуникации при изпълне-
ние на трудовата си дей-
ност в работен екип - умее
да формулира проблеми,
задава въпроси, прави отчет
за извършената работа.

Видове общуване;
Принципи на деловото
общуване;
Правила за водене на
делова кореспонденция:
молба, автобиография,
писма, отчет, заявки,
работна документация.

4. Познава правилата и задълженията си като участник в трудовия процес съгласно Кодекса на труда; разбира договорните отношения между работодател и работник.

Трудов договор и трудови правоотношения;
Работно време, почивки, отпуски;
Права и задължения;
Трудови спорове и разрешаването им;
Социално осигуряване и лично застраховане;
Трудови норми;
Етика на работното място;

<p>5. Познава пазарните отношения, мястото и ролята на отделните лица, фирмите, институциите и държавата в тях.</p>	<p>Длъжностна характеристика; Структура на фирмата.</p> <hr/> <p>Обекти и субекти на пазара; Икономически процеси, явления и отношения; Стопанско устройство на обществото; Документи и документооборот Цени и ценообразуване; Нормативна уредба за отрасъла.</p>
<p>6. Знае общите правила за работа с компютър и умее да ползва програмни продукти; ползва съвременни технологии за изпълнение на технически задачи от професионалната му област.</p>	<p>Конфигурация на компютъра; Устройства за въвеждане и съхраняване на данни; Съхраняване и намиране на информация; Работа с програмни продукти за създаване на елементарна документация; Работа със специфични програмни продукти.</p>
<p>7. Справя се с несложни задачи на работното място, като осъществява кратка комуникация на чужд език (ниво A1 - A2 според общата европейска рамка за вла-</p>	<p>Думи и изрази, свързани с професионалните задачи (инструкции, упътвания, параметри, схеми, описание на работното място и дейност) - говоримо и</p>

деене на чужди езици).

писмено;
Думи и изрази (говоримо и писмено), свързани с условията за безопасност и препоръки за използването на съответните машини, инструменти и съоръжения.
Отраслова задължителна професионална подготовка - единна за всички професии от професионалното направление

8. Познава основните земеделски култури, животни и машини;
Познава и спазва технологичната последователност при изпълнение на селскостопанските работи.

Растениевъдство;
Животновъдство;
Трактори и автомобили;
Селскостопанска техника.

9. Умее да разчита документация - чертежи, скици, схеми.

Конструктивна и технологична документация - схеми, чертежи, скици, основни принципи за съставянето им, означения и разчитане на готови схеми и чертежи;
Нормативни документи, регламентиращи дейности при упражняване на професията.

10. Познава организацията на селскостопанските дей-

Участници в инвестиционния процес;

ности и правомощията на длъжностните лица.

Нормативни документи;
Организация на работното място.

Специфична за професията "Монтьор на селскостопанска техника" задължителна професионална подготовка

Извършва в технологична последователност дейности по техническото обслужване, диагностиката, ремонта и експлоатацията на тракторите и автомобилите и селскостопанската техника.

Предназначение, устройство и принцип на действие на основните видове земеделска техника, в т. ч. техните детайли, възли и агрегати;
Материали и основни методи за възстановяване и за изработване на детайли за земеделската техника;
Монтажно-демонтажни операции при техническото обслужване и ремонт;
Експлоатационни качества на тракторите и автомобилите и селскостопанската техника;
Експлоатационни свойства на ГСМ;
Видове техническо обслужване и организация на техническото обслужване;
Системи за техническо обслужване, видове и начини на ремонт.
Технология за ремонт на

машините;
Диагностика, техническо обслужване и ремонт на детайли, възли и механизми на тракторите и автомобилите;
Диагностика, техническо обслужване и ремонт на селскостопанската техника в растениевъдството;
Диагностика, техническо обслужване и ремонт на машините и съоръженията в животновъдството;
Правилно и безопасно управление на моторни превозни средства и поведение при пътнотранспортни произшествия;
Работа с технологични схеми и карти, технически чертежи, каталози и друга специфична техническа документация от фирмите - производители на земеделска техника.

5. Система за оценяване и сертифициране

Оценяването на знанията, уменията и професионално-личностните качества на обучаваните в институциите на системата за професионално образование и обучение е в съответствие с изискванията на Наредба № 3 за системата за оценяване (ДВ, бр. 37 от 2003 г.). При оценяването се определя степента на постигане на поставените цели и подцели на обучението.

Оценяването се извършва на три нива - входящо, междинно и изходно.

Оценките от проверките се изчисляват по шестобалната система.

Входящото образователно равнище за обучаван без професионална квалификация се удостоверява чрез свидетелство за завършено основно образование.

Входящото равнище при повишаване на квалификацията или преквалификация се удостоверява със свидетелство за професионална квалификация или удостоверение за професионално обучение.

5.1. Оценяване на междинно ниво

5.1.1. За оценяване по теория

Слаб 2 - обучаваният не е осмислил понятията, не умее да ги дефинира и неправилно описва основни факти, процеси, явления, закони и зависимости;

Среден 3 - обучаваният е осмислил основните понятия, умее да ги дефинира и с тяхна помощ описва основни факти, процеси, явления, закони и зависимости;

Добър 4 - обучаваният разбира, обяснява и сравнява факти, методи, схеми, зависимости и други;

Много добър 5 - обучаваният умее да прилага усвоените знания в познати ситуации;

Отличен 6 - обучаваният умее да прилага усвоените знания в нови ситуации; прави анализи, оценка и сравнения на процеси, явления, технологии по предварително зададени критерии.

5.1.2. За оценяване по практика

Слаб 2 - обучаваният не изпълнява правилно отделните операции по предварително дадени указания;

Среден 3 - обучаваният изпълнява отделни операции в познатата ситуация по предварително дадени указания, спазвайки правилата за безопасен труд;

Добър 4 - обучаваният осмисля и изпълнява практическата задача в познатата ситуация по предварително дадени указания, спазвайки правилата за безопасен труд;

Много добър 5 - обучаваният осмисля и изпълнява практическа задача в познатата ситуация самостоятелно, спазвайки правилата за безопасен труд;

Отличен 6 - обучаваният осмисля и изпълнява практическа задача в нова ситуация самостоятелно, спазвайки правилата за безопасен труд; подбира сам методи, суровини, материали, инструменти и апарати; оценява качеството на работата си.

5.1.3. При оценяване на обучение, организирано на модулен принцип, се разработва система за оценяване, която включва:

- описание на професионалните компетенции, които ще бъдат проверявани при всяко изпитване;
- определяне на минималния брой точки, при който обучаваният се счита за издържал (обучаваният е овладял минималните знания и умения, необходими да продължи обучението);
- определяне на критерии за оценяване на всяка задача от изпитването;
- въвеждане на коефициент на тежест за всяка изпитна процедура при оформяне на окончателната оценка;
- задаване на формула (скала) за изчисляване на оценката по шестобалната система.

5.1.4. Инструменти за оценяване - тест, практическо задание, устно изпитване, практически задачи и други, които се разработват в съответствие с методическите изисквания за всеки от тях. Степента на трудност на конкретните задачи, въпроси, задания и др. трябва да е съобразена с равнището на професионалните компетенции, зададено в "Цели на обучението".

5.2. Оценяване на изхода

Държавните изпити за придобиване на втора степен на професионална квалификация са два - по теория на професията и по практика на професията, и се провеждат по национални изпитни програми, утвърдени от министъра на образованието и науката в съответствие с ДОИ за придобиване на квалификация по професията "Монтьор на селскостопанска техника" - втора степен на професионална квалификация.

5.2.1. Изпит по теория

Критериите за оценяване са формулирани като обобщение на подцелите от "Цели на обучението". Показателите за оценяване отразяват степента на постигане на подцелите. Критериите и показателите за оценяване и тежестта им в общата оценка са представени в табл. 4.

Таблица 4

Критерий	Показатели	Тежест (%)
1	2	3
1. Знания за различни дейности, свързани с техническото обслужване, диагностиката, ремонта и експлоатацията на трактори и автомобили и селскостопанска техника	Знае предназначението, устройството и принципа на действие на основните видове земеделска техника, в това число техните детайли, възли, агрегати; Познава основните материали и технологичните операции за изработване на детайлите на земеделската техника; Разпознава, разчита и използва техническа и технологична документация, каталози и друга	75

специфична техническа документация;
Знае предназначението, устройството и принципа на действие на апаратура, стендове,
контролноизмервателни уреди, инструменти и пособия;
Знае методите и средствата за диагностика и последователността на извършваните операции;
Знае методите и средствата за техническо обслужване и последователността на извършваните операции;
Знае методите и средствата за ремонт и последователността на извършваните операции;
Познава основните правила за безопасна експлоатация и технологичните операции при монтаж и демонтаж на отделните възли и агрегати на земеделска техника.

2. Здравословно и безопасно упражняване на изучаваната професия и опазване на околната среда

Знания за предпазване на живота и здравето - своя и на околните;
Знания за безопасна работа при изпълнение на трудова дейност;
Познава причините за

10

възникване на опасни ситуации и описва възможните начини за справяне с тях;
Описва начините за оказване на първа помощ на пострадали (при пожар, наранявания и др.);
Знае правилата за съхранение на апаратура, стендове, машини, съоръжения, приспособления и инструменти;
Знания за опазване на околната среда при изпълнение на конкретна дейност.

3. Икономически и трудово-правни знания	Знания на общите принципи на трудовото законодателство; Знания за системите за заплащане на труда и спецификациите на материалите и вложения труд.	5
4. Знания и умения за информационна техника и технологии	Познава общите правила за работа с компютър; Използва готови програмни продукти; Описва възможностите за използване на компютър при изпълнение на трудовите дейности.	7
5. Чуждоезикови знания и умения	Разбира основната идея в кратък текст, свързан с изпълнението на конкрет-	3

на задача.	
Общо:	100

5.2.2. Изпит по практика

Критериите за оценяване са формулирани като обобщение на подцелите от "Цели на обучението". Показателите за оценяване отразяват степента на постигане на подцелите. По време на изпита обучаваните се поставят при еднакви предварително известни условия и им се дават указания за работа.

Критериите и показателите за оценяване и тежестта им в общата оценка са представени в табл. 5.

Таблица 5

Критерий	Показатели	Тежест (%)
1	2	3
1. Изпълнение на дейностите, свързани с техническото обслужване, диагностиката, ремонта и експлоатацията на трактори и автомобили и селскостопанска техника	Разчита и използва техническа документация - чертежи, каталози, схеми и др.; Избира и използва подходящи материали, инструменти, контролно-измервателни уреди, апаратура, стендове и др.; Извършва контрол на техническите показатели; Прави монтаж и демонтаж на детайли, възли и агрегати; Спазва технологичната последователност при изпълнение на операции от диагностиката, ремонта и експлоатацията на трактори и автомобили и селскостопанска	80

техника;
Изпълнява трудовите си задължения съгласно нормативните изисквания;
Умее да прави самооценка на извършената работа.

2. Спазване на правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда	Избира и използва правилно личните предпазни средства; Употребява по безопасен начин предметите и средствата на труда; Разпознава възможните опасни ситуации, които могат да възникнат в процеса на изпълнение на трудовите задачи, и своевременно реагира; Опазва околната среда в процеса на изпълнение на изпитното задание, включително почистване на работното място; Умее да оказва първа помощ на пострадал (при пожар, нараняване и др.).	5
3. Организация на работата	Предварителна подготовка; Изпълнение на заданието за определеното време; Почистване и поддръждане на работното място	10

4. Професионално-личностни качества	Отговорност; изпълнителност; стриктност; издръжливост; умения за работа в екип; технически усет; трудова дисциплина; сръчност; прецизност; комуникативност; наблюдателност.	5
Общо:		100

5.3. Удостоверяване на професионалното образование и обучение

Завършено професионално обучение с придобита втора степен на професионална квалификация се удостоверява със свидетелство за професионална квалификация.

Съдържанието на документа се определя съгласно ДООИ за документите за системата на народната просвета и ДООИ за придобиване на квалификация по професията "Монтьор на селскостопанска техника" - втора степен на професионална квалификация.

6. Изисквания към материалната база

Материалната база е в съответствие с изискванията на действащите нормативни актове на Министерството на образованието и науката, Министерството на труда и социалната политика, Министерството на вътрешните работи, Министерството на здравеопазването, отрасловите министерства и на съответните стандарти.

Нормативните изисквания към учебната работилница са в съответствие с дейностите, които ще се извършват в нея, с ергономичните и естетическите изисквания и с методическите указания.

Обучението по теория се осъществява в учебни кабинети, а по практика - в учебни работилници и/или базови обекти (предприятия) при предварително сключени договори.

6.1. Учебни кабинети

За обучение по професията "Монтьор на селскостопанска техника" - втора степен на професионална квалификация, са необходими учебни кабинети по: техническо чертане, технология на материалите, техническа механика, здравословни и безопасни условия на труд, автоматизация, електротехника, икономика, растениевъдство, животновъдство, трактори и автомобили, селскостопански машини, безопасност на движението по пътищата.

6.1.1. Основно оборудване и обзавеждане:

Работно място на всеки обучаван (работна маса и стол), работно място на обучаващия (работна маса и стол), учебна дъска, шкафове, гладка свободна стена за окачване на табла, платно за прожектиране, дъска за писане, други средства за обучение и дидактическа техника.

6.1.2. Учебни помагала:

Демонстрационни макети и модели, реални образци, онагледяващи табла, учебни филми, програмни продукти, диапозитиви, слайдове, каталози, инструкции, справочници, технически паспорти и други, съобразени с преподаваното учебно съдържание, материали на фирми - производители на трактори, автомобили и селскостопански машини.

6.2. Учебна работилница

Учебните работилници се оборудват с машини и съоръжения и със съответни помагала съобразно усвояваната професия. Учебните работилници трябва да осигуряват работни места за всички обучаеми и едно работно място за обучаващия.

Учебни помагала: учебници, ръководства, справочна литература, каталози, документация от фирми производители.

6.2.1. Основно оборудване и обзавеждане на учебна работилница по "Трактори и автомобили" - схеми на трактори и автомобили; комплект двигатели за общо запознаване, центровки и регулировки и за пускане в ход; двигатели за демонтаж и монтаж на механизмите и системите; макети, разреза и части от натура; трансмисия; уреди и приспособления; стендове; ГСМ.

6.2.2. Основно оборудване и обзавеждане на учебна работилница по "Селскостопански машини" - схеми на селскостопански машини; почвообработващи машини; машини за торене; машини за сеитба, садене и разсаждане; машини за химическа защита; мелиоративни машини и съоръжения; прибираща техника; машини и съоръжения от животновъдството; макети, разреза и части от натура; уреди и приспособления; инструменти.

6.2.3. Основно оборудване и обзавеждане на учебна работилница по "Диагностика" - диагностични стендове и апарати; приспособления и измервателни уреди; мотор-тестери и електронна диагностична апаратура.

6.2.4. Основно оборудване и обзавеждане на учебна работилница по "Ремонт" - преси, монтажни и демонтажни приспособления, инструменти, заваръчна апаратура, инструменти и приспособления за нанасяне на покрития.

6.2.5. Основно оборудване и обзавеждане на учебна работилница по металообработване - шлосерски маси, стругове, бормашина, шлосерски инструменти, абразивен апарат, дрелка, шлайф апарат, заваръчни апарати, приспособления.

7. Изисквания към обучаващите

7.1. По теория

Право да преподават теория имат лица с висше образование, образователно-квалификационна степен "магистър" или "бакалавър" от областите "Технически науки" и "Аграрни науки и ветеринарна медицина" по специалности, съответстващи на учебните предмети (модули) от отрасловата и специфичната задължителна професионална подготовка.

7.2. По практика

Право да преподават практика имат лица с висше образование, образователно-квалификационна степен "магистър", "бакалавър" или "специалист" от областите "Технически науки" и "Аграрни науки и ветеринарна медицина" по специалности, съответстващи на учебните предмети (модули) от отрасловата и специфичната задължителна професионална подготовка.

Препоръчително е на всеки три години обучаващите да преминават курс за актуализиране на професионалните и педагогическите знания и умения.

8. Процедури за преглед и актуализиране на ДОИ по професията "Монтьор на селскостопанска техника" - втора степен на професионална квалификация:

- апробиране на ДОИ в обучаващи институции;
- текущ мониторинг на дейностите, свързани с внедряване на ДОИ;
- ежегоден анализ на резултатите и промени при доказана необходимост.